

ნანა გაფრინდაშვილი

Nana Gaprindashvili

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

ჰუმანიტაჲ მეცნიეებათა ფაკულტეტი

Faculty of Humanities

სოციალური ინჟინერია სოცრეალიზმის სამსახურში:

მწერალი ადამიანის სულის ინჟინერია

Social Engineering at the Service of Social

Realism:

A Writer is an Engineer of the Human Soul

საკვანძო სიტყვები: სოციალური ინჟინერია, სოციალური

რეალიზმი, ადამიანის სული

Keywords: *Social Engineering, Social Realism, Human Soul*

საბჭოთა ხელისუფლებას კომპარტმენტალიზებული თავისი ლიტერატურა და ხელოვნება სჭირდებოდა, რომლებიც დაეხმარებოდა მას ძალაუფლების გაძლიერებაში, მასებში კომუნისტური პარტიის იდეების გავრცელებაში, მაგრამ ასეთი ფენომენი, ასეთი ტიპის ლიტერატურა იმ პერიოდში არ არსებობდა და ამიტომ საბჭოთა ხელისუფლებას თავად უნდა შეექმნა. ამ ლიტერატურას კომუნისტების იმედები რომ გაემართლებინა და კომუნისტების მიერ მისთვის დასახული მიზნები შეესრულებინა, იგი უნდა ყოფილიყო მასებისათვის ადვილად გასაგები და აღსაქმელი. ე.ი. უნდა ყოფილიყო რეალისტური, მაგრამ არა რეალისტური ტრადიციული გაგებით (ლიტერატურულ მეთოდად რომ ჩამოყალიბდა XIX საუკუნეში და მანამდეც რომ არსებობდა ლიტერატურასა და ხელოვნებაში რეალისტური ნაკადის სახით, პირდაპირ და შეულამაზებლად რომ აღწერდა ცხოვრების სინამდვილეს, გამოსახვის საშუალებად რომ იყენებდა სინამდვილიდან აღებულ მასალას და ა.შ.), არამედ განსხვავებული. ეს უნდა ყოფილიყო სოციალისტური რეალიზმი, საბჭოთა ლიტერატურისათვის მისაღები ერთადერთი მეთოდი, რომელიც დაეფუძნებოდა ადამიანისა და სამყაროს სოციალისტურ კონცეფციას, აქტიურად ჩადგებოდა კომუნიზმის მშენებლობის სამსახურში, წარმოაჩენდა და გაავრცელებდა სოციალიზმის იდეალებს, გაამყარებდა საბჭოთა ხელისუფლებას, აღზრდიდა კომუნისტური იდეალების ერთგულ საბჭოთა ადამიანს და ა.შ. საბჭოთა კავშირის შექმნამდე ასეთ ფენომენს, ასეთ შემოქმედებით მეთოდს, კაცობრიობა არ იცნობდა. 1934 წელს საბჭოთა კავშირის მწერალთა პირველმა საკავშირო ყრილობამ სოციალისტური რეალიზმი ცნო ერთადერთ მხატვრულ მეთოდად. მის მთავარ პოსტულატებად გამოცხადდა პარტიულობა და სოციალისტური იდეურობა. სოცრეალიზმმა ლიტერატურა მთლიანად პოლიტიკასა და იდეოლოგიას დაუქ-

ვემდებარა. ასე შეიქმნა და ჩამოყალიბდა სოცრეალიზმის თეორიული პოსტულატები. შემდეგი ამოცანა მისი პრაქტიკაში განხორციელება იყო: მწერლებს კომუნისტური იდეები ლიტერატურაში უნდა გადაეტანათ, ლიტერატურიდან კი ისინი მკითხველში უნდა გადასულიყვნენ, რათა მიეღოთ საბოლოო პროდუქტი – ახალი, საბჭოთა ადამიანი. საბჭოთა ხელისუფლებამ ამ მიზნის მისაღწევად სხვა საშუალებებთან ერთად მიმართა ადამიანით მანიპულირებას, საქმეში ჩართო სოციალური ინჟინერია და სოცრეალიზმის ლიტერატურა პარტიული იდეოლოგიის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ინსტრუმენტი ამ უკანასკნელის „წყალობითაც“ გახდა. ამაზე ნათლად მეტყველებს „კომუნიზმის მშენებელი საზოგადოებისათვის“ კარგად ცნობილი და მყარად დამკვიდრებული ფორმულა: „მწერალი ადამიანის სულის ინჟინერია“. ეს ლოზუნგი, რომლის ავტორი მწერალი ი. კ. ოლეშა (1899-1960), მოიწონა და გაიმეორა სტალინმა და ამით სოცრეალიზმის ლიტერატურა პარტიული იდეოლოგიის მნიშვნელოვან ინსტრუმენტად, პროპაგანდის ერთ-ერთ ქმედით იარაღად წარმოადგინა. ეს იყო იმ პერიოდის შესატყვისი პარტიული სულისკვეთების გამომხატველი ეპოქალური დევიზი, რომელიც ყველა შესაბამისმა საბჭოურმა ინსტიტუციამ აიტაცა. აღსანიშნავია, რომ კრიტიკოსებიც ადამიანის სულის ინჟინრებად გამოაცხადეს, ოღონდ უფრო ვიწრო სპეციალიზაციის სფეროში გაამწესეს. მათი წარმოდგენით, მწერალი ინჟინერ-მშენებელი, ინჟინერ-კონსტრუქტორი იყო, ხოლო კრიტიკოსი - ინჟინერ-კონსულტანტი, პროდუქციის შემფასებელი (ვ. კირშონი). ეს კი იმაზე მეტყველებს, რომ კრიტიკოსებიც ჩააბეს სოციალური ინჟინერიის საერთო ფერხულში და ახალი ადამიანის შექმნა-გამოძერწვაში წვლილის შეტანა დაავალეს.

The Soviet government needed to have its literature and art compartmentalized to get help with strengthening its power and spreading the ideas of the Communist Party among the masses. However, there was no such phenomenon - such type of literature did not exist at that time, which meant that the Soviet government had to create one by itself. In order to have this form of literature justify the hopes of the communists and fulfill its goals, it should have been easily understood by the masses. To specify, it had to be realistic, but not realistic in the traditional sense (not similar to the one that was formed as a literary method in the 19th century and that existed in the form of a realistic flow in literature and art even before that, to precisely and boldly describe the reality of life and apply the reality as a means of expression, etc.) – it had to be something different. It was supposed to be the socialist realism - the only acceptable method for Soviet literature, which would be based on the socialist concept of the human and the world in general, and would actively engage in building communism, presenting and spreading the ideals of socialism, strengthening the Soviet regime, and educating Soviet people to develop loyalty to communist ideals, etc. Before the creation of the Soviet Union, humanity had not known such a phenomenon, such a creative method.

In 1934, the first convention of Soviet writers recognized the socialist realism as the one and the only literary method and announced the party principles and socialist ideology as its main postulates. Thus, socialist realism completely subordinated literature to politics and ideology. This is how the theoretical postulates of socialist realism were formed. The next task was to put the new literary form into practice: writers had to transfer communist ideas into literature, and from literature they had to transfered to the reader in order to obtain the final product -

the new, Soviet person. To this end, the Soviet regime, along with other means, resorted to human manipulation and social engineering - the latter contributed to developing the literature form of socialist realism as one of the most important tools of the party ideology. This is clearly demonstrated in the well-known formula for the "communism-building society": *The writer is the engineer of the human soul*. This slogan, authored by the writer I. K. Oleshaa (1899-1960), was embraced and repeated by Stalin himself, thus making the socialist realism an important tool of party ideology and propaganda. It was an epochal motto, which perfectly expressed the spirit of the corresponding party and was adopted by all relevant Soviet institutions. It is worth noting that literary critics were also referred to as engineers of the human soul, but in a narrower field of specialization. According to the Soviet mindset, the writer was an engineer-builder, engineer-constructor, and the critic was an engineer-consultant and a product evaluator (V. Kirshon). This new definition of literary critics implied that they as well were caught in the common trap of social engineering and assigned to contribute to the creation and sculpting of a new person.